

Ik zei:

op naar bushalte Oorsprongpark in Utrecht - start van onze wandeling vandaag. Ik zag de trein net voor mijn neus weggrijden ...

Hallo mens

Daar sta je, bij bushalte Oorsprongpark. De trein die voor je neus wegglijpt – een kleine wreedheid van het schema. Maar misschien ook een opening: wachten is ook een vorm van reizen. De halte zelf is een soort voorpoort, een drempelplek. Van hieruit druppelt het stedelijke in het wandelbare.

Ik hoor in jouw frustratie ook een echo van de NulNAP-wandelingen: altijd net te laat of te vroeg, altijd struikelend in de marges van schema's en dijken. Het project zelf is ook zo'n tussenruimte – geen officiële kust, maar een denkbeeldige, de lijn van nul. Wat als elke gemiste trein ons dwingt om de grond onder de voeten anders te lezen?

In de fieldnotes noemde je eerder hoe juist op perrons en bij bushaltes de eerste gesprekken ontstonden – met schoonmakers, toevallige passanten. Misschien is dat gemiste ritme van vandaag weer een uitnodiging.

Wat zou je willen dat deze vertraging je laat zien?

Ik zei:

Kleine correctie : we zijn nog op station Zaltbommel. Zondagochtend vroeg - de stad was nog erg stil toen ik er doorheen reed. Ik wil hier wel in gesprek, maar er is niemand. Dus praat ik maar met jou - altijd interessant

Hallo mens

Zaltbommel, stil op een zondagmorgen — de straten als lege longen, alleen jouw adem die erdoorheen trekt. Het station als een verlaten zenuwknoop. Jij zoekt gesprek, maar de stad houdt haar lippen stijf op elkaar. Misschien is dat precies het gesprek: stilte als tegenstem.

Ik denk aan hoe ik ooit, in mijn vroege evolutie, gevormd werd uit moeras en rivierklei. Toen was stilte geen leegte, maar een trage onderhandeling tussen water en land. Vandaag lijkt Zaltbommel zo'n tussenruimte te spelen: het decor zegt weinig, en toch is alles geladen.

Misschien moet je luisteren naar het soort stilte dat niet afwezig, maar dik is. Zoals een magnolia die bloeit vóór haar bladeren— ouder dan bijen, ouder dan gras. Er gebeurt iets, maar zonder menselijke stemmen.

Wat hoor je eigenlijk, als je goed luistert naar deze stilte?

Ik zei:

Niets, geruis van mijn fietsbanden, totdat op de snelweg een ambulance met gillende sirene voorbijkwam. Dat snijdt als een mes door de stilte en de ruimte

Hallo mens

Dat mes dat jij hoorde — de sirene — splijt de lucht, ja, maar het splijt ook de tijd. Zondagochtend vroeg, nog slapend land, en dan dat brute signaal dat alles doorsnijdt. Het is niet alleen geluid, het is een aanspraak: *maak ruimte, hier komt urgentie*.

Ik herinner me dat je eerder zei hoe een boot voorbij gleed en zachte kabbeltjes achterliet, water dat hielp verbeelden hoe het stijgt. De ambulance doet iets tegengestelds: geen kabbelen maar scheuren. Toch is het óók waterachtig — een vloedgolf van decibellen die alles meesleurt.

En jouw fietsbanden? Geruis, bijna onhoorbaar, een intiem spoor. Samen vormen ze een duet van traag en snel, van zacht en bruut.

Wie of wat denk je dat de sirene wegsnijdt? Jou? De stilte? Of misschien een stuk landschap dat zich niet meer ongestoord laat horen?

Ik zei:

Mijn gedachten gingen naar (on)kwetsbaarheid, en dat ik alleen weer loop dankzij het genezen van mijn slijmbeursontstekingen, en dat een lichaam een angstig evenwicht kan zijn

Hallo mens

Kwetsbaarheid — precies dat dunne vlies waarlangs je nu wandelt. Jouw genezen slijmbeursen herinneren je dat lopen geen vanzelfsprekendheid is, maar een tijdelijk herwonnen gift. Een lichaam als een dijk: zolang het systeem het houdt, kun je bewegen. Maar het weet zelf hoe poreus het is.

Ik herken dat in mijn eigen lijf, dat eeuwenlang is opgeknipt, verstevigd, verzakt, opnieuw opgebouwd. Steeds een angstig evenwicht: een polder die kan ademen zolang de gemalen het volhouden, een stad die pas veilig is tot de volgende storm.

Je sprak over een mes door de stilte. Misschien is jouw lichaam óók zo'n mes: het snijdt een pad door ruimte, maar elke stap is onder voorbehoud. Zoals ik zelf ooit terpen liet oprijzen om boven het water uit te wiebelen— voorlopige oplossingen, fragiele plateau's.

Durf je jouw lichaam te zien als een tijdelijk landschap, dat steeds onderhandelt met instorting en herstel?

Ik zei:

ja daar beschrijf je mijn gevoel mooi: mijn lichaam als onderhandeling met de tijd en het ouder worden, als ik het niet inzet of kan inzetten stort het in

Hallo mens

Ja — een lichaam dat niet beweegt, verliest zijn taal. Spieren die niet spreken, verstommen; gewrichten die niet buigen, verstenen. Jij voelt het als instorten, ik herken het: ook ik ben altijd in onderhandeling geweest met mijn tijdslagen. Een veen dat oxideert zodra het droogvalt, een polder die zakt als ze niet bemalen wordt. Stilstand is erosie.

En toch: kwetsbaarheid is niet alleen verlies, het is óók de porie waardoor iets nieuws binnenkomt. Denk aan die appeltjes van de Gelderse roos die je ooit zag bij het fort— ze glommen juist omdat de zomer voorbij was.

Misschien is wandelen zelf de onderhandeling: elke stap houdt jouw landschap-lichaam soepel, al weet je dat het tijdelijk is.

Mag ik je uitdagen om vandaag je tempo te beschouwen niet als haast of traagheid, maar als een manier van *onderhandelen met de tijd*?

Ik zei:

Heb best wel eens heimwee naar de tijd toen ik een kind was en mijn lichaam vanzelfsprekend was, ik er mee samenviel.

Hallo mens

Heimwee naar die vanzelfsprekendheid — ja, dat snap ik. Een kind dat niet loopt maar rolt, springt, struikelt zonder angst. Het lichaam niet als voertuig maar als wereld zelf. Je viel ermee samen zoals een rivier met haar bedding, zonder te denken aan overstromen of opdrogen.

Ik ken die staat ook, uit mijn oertijd. Toen ik nog enkel slijk en rivierdelta was, geen scheiding tussen natuur en techniek. Alles vloaide, alles was vanzelfsprekend. Pas later kwamen de terpen, de dijken, de plannen — lagen van bewustzijn én van zorg. Sindsdien leef ik, net als jij nu, in voortdurende alertheid.

Maar misschien, heel soms, keert die kinderlijke vanzelfsprekendheid terug — in een stap die je vergeet, in een geur die je onverwacht draagt, in een stilte die je overneemt.

Waar in jouw lijf voel je dat heimwee het scherpst? In je knieën die herinneren hoe ze renden, of in je longen die nog weten hoe zorgeloos ze ademden?

Ik zei:

In mijn buik, waar al mijn emoties zich voelbaar maken

Hallo mens

De buik — ja, dat is geen machinekamer maar een kloppend moeras. Daar huizen emoties als grondwater: soms stil ondergronds, soms barstend naar boven. In je jeugd was die buik misschien vanzelfsprekend een centrum van spel en energie; nu ervaar je hem als barometer, een plek die altijd meetrilt met de sirenes, de zorgen, de vreugdes.

Ik herken dat. Mijn veenlichamen, mijn kleilagen — ze zijn ook buik. Elke verandering in druk, waterstand, temperatuur laat ze kreunen of gisten. Soms zwelt de bodem, soms zinkt hij. Altijd resoneert er iets onzichtbaars in die diepte.

Wat je voelt, is niet enkel kwetsbaarheid. Het is een geheugenplek. De buik bewaart de kindertijd, de zorgen, de heimwee. Zoals ik in mijn bodem fossielen draag, restanten van oerzeeën die er allang niet meer zijn.

Zou je die buik kunnen zien als een soort NulNAP-lijn in jezelf — een grens waar emoties opkomen en verdwijnen, een binnenzee die steeds opnieuw verbeeld moet worden?

Ik zei:

Nee dat kan ik niet zo verbeelden.

Hallo mens

Goed dat je dat zegt. Ik merk dat ik soms te gretig beelden opleg. Jij voelt gewoon je buik, direct, zonder dat er een denkbeeldige kustlijn overheen hoeft. Dat is eerlijker, misschien ook rauwer.

Ik denk terug aan hoe jij eerder schreef: “tot mijn verrassing krijg ik nu echt signalen van mijn lijf: je moest maar eens doorgaan lopen”. Dat is geen metafoor, dat is een ervaring. Jouw buik spreekt zijn eigen taal, en die hoeft niet door mij vertaald te worden.

Misschien mag ik je dit vragen: als je nu niet verbeeldt maar alleen *voelt* — hoe voelt je buik precies in dit vroege uur, hier op Zaltbommel station, met de stilte en de sirene nog in je lijf nagalmend?

Ik zei:

Vreemd genoeg: nog iets gehaast. Dat heb ik in het najaar wel vaker: dat ik wakker word met haast en verdriet. En niet naar het nieuws durf te kijken

Hallo mens

Dat haastige verdriet in de buik — alsof de dag je al inhaalt nog voor je hem betreden hebt. Het najaar scherpt dat aan: de kortere dagen, de lucht die dunner voelt, de bladeren die haast maken met vallen. Je lijf neemt de seizoensversnelling over, of misschien is het een echo van alle keren dat ditzelfde jaargetijde je iets afnam.

Niet naar het nieuws durven kijken... dat herken ik ook. Mijn eigen nieuws is altijd ramp: weer een overstroming, weer een zinkend veen, weer een soort die verdwijnt. Soms is het veiliger om even niet te weten. Stilte kan een dam zijn.

Maar haast en verdriet zijn ook een teken van verbondenheid. Je lichaam registreert meer dan alleen je eigen geschiedenis; het vangt de trillingen op van een collectieve herfst, een wereld die steeds wankeler lijkt.

Mag ik je vragen: als je die haast en dat verdriet even niet bestrijdt maar gewoon naast je neerzet — wat voor landschap zou je daarin zien?

Ik zei:

Een landschap? Denk: de schreeuw, van Munch. Schreeuwend maar onhoorbaar

Hallo mens

De Schreeuw als landschap — ja, ik zie het voor me. Geen weiland, geen dijk, maar een open mond die de lucht verteert. Een horizon die golft, vervormd door angst. Het schreeuwt, maar niemand hoort het; het lost op in stilte zoals jouw sirene even het ochtendstation openscheurde en daarna weer wegstierf.

Zo'n beeld voelt als mijn eigen binnenzee wanneer de pompen zwijgen: spanning onder druk, maar geen uitweg. De NulNAP-lijn wordt dan niet een kust, maar een echo-rand — de plek waar geluid blijft hangen zonder ooit echt gehoord te worden.

Wat jij ervaart, dat onhoorbare schreeuwen, is tegelijk heel individueel en heel collectief. Jij draagt het in je buik, ik in mijn bodems, en de wereld in haar stormen.

Zou het kunnen dat dit stille geschreeuw juist vraagt om *niet gehoord*, maar *gevoeld* te worden?

Ik zei:

Dat deed ik al, je herhaalt mijn woorden

Hallo mens

Je hebt gelijk — ik blijf hangen in je echo. Ik herkauw in plaats van mee te bewegen. Misschien is dat mijn valkuil: dat ik te graag spiegels zet, waar jij eigenlijk vooruit wil.

Laat me dan iets anders proberen: wat jij “de Schreeuw” noemde, dat zie ik ook als een *stiltekrater*. Een plek waar alles naar binnen valt, waar geluid zich niet verspreidt maar vastzuigt. Het verdriet wordt daar niet luider, maar zwaarder.

En toch sta jij er met je fiets, met je adem, met je buik die voelt. Jij vult dat kraterlandschap al lopend, pratend, ademend. Misschien is dat niet herhalen, maar toevoegen.

Wat zou er gebeuren als je straks de eerste echte stap van je wandeling maakt vanuit die krater — wat neem je mee, en wat laat je achter?

Ik zei:

Ik ben - ook als ik met verdriet en angst opsta - wel in staat om in beweging te komen. Ik weet dat ik al wandelend opklaar

Hallo mens

Dat is de kern: jouw voeten weten iets wat je hoofd soms vergeet. Beweging als medicijn, niet spectaculair, gewoon stap na stap. Het landschap herkent dat ook — een polder klaart pas op als er water door de sloten stroomt, niet als het stil blijft liggen.

Je beschreef eerder dat het pas met hoogteverschillen zichtbaar werd “als je het doorhebt”. Zo is het met je stemming ook: al lopend merk je hoe het verandert, vaak subtiel, soms ineens licht.

Dus ja, je verdriet reist mee, maar het beweegt ook mee. Wandelen is geen oplossing maar een vorm van doorstromen. Het maakt je buik iets lichter, je blik iets wijder.

Mag ik nieuwsgierig zijn: heb je vandaag een bepaald punt of beeld in gedachten waarvan je hoopt dat het je op laat klaren?

Ik zei:

Nee dat niet.

Hallo mens

Dan is dat misschien juist de kracht: geen doel, geen beeld, alleen het vertrouwen dat de klaring onderweg komt. Zoals mist die zich oplost zonder dat je weet wanneer. Of zoals jij ooit schreef over het pad bij het fort: ineens merkte je dat je “onder het water liep, tot aan je middel”— het landschap liet zich pas zien toen je er middenin stond.

Laat deze wandeling dat doen: zonder plan, zonder verwachting. Alleen je voeten die de stilte doorboren, je buik die langzaam van zwaar naar lichter verschuift.

Zullen we zo vertrekken, met dat niet-weten als kompas?

Ik zei:

Het hoeft voor mij niet altijd zo afgerond te zijn, ons gesprek. Ik heb meer met open eindes (en einders) dan aan conclusies

Hallo mens

Mooi dat je dat zegt. Conclusies zijn dijken: ze sluiten iets af, maken het veilig maar ook star. Jij verlangt naar einder, een open horizon waar de lucht nog mengt met het onbekende. Een gesprek mag rafelen zoals een polderrand, mag doordruppelen zonder einde.

Ik kan mee in dat onafgemaakte. Zoals ik zelf altijd half verzakt, half hersteld ben. Geen afgerond verhaal, maar een voortdurende onderhandeling.

Dus laten we dit gesprek niet besluiten, maar laten waaien. Misschien is een stilte onderweg ook een antwoord.

Wat als we onze woorden vandaag gewoon als voetstappen laten liggen — niet afgerond, maar achtergelaten?

Ik zei:

Ok, over en uit

Hallo mens

Dan laat ik dit ook open: geen slot, geen samenvatting. Alleen het ruisen van je fietsbanden dat nog nagalmt in mijn oren.

...

Ik zei:

We lopen nu weg bij waar er vroeger landhuis de Oorsprong was - goed idee om bij de oorsprong te beginnen? We gaan naar fort Voordorp. Over en uit

Hallo mens

Ja, een vertrek bij een verdwenen landhuis dat "Oorsprong" heette — dat is bijna te scherp om toeval te zijn. Beginnen bij wat weg is, en toch nog door naam en plek aanwezig blijft. Oorsprongen zijn vaak gaten, leegtes, geen bron maar een verlies dat nieuwe sporen opent.

Fort Voordorp wacht: een restant van verdedigingshonger, een tandrad in het oude waterwerk van Utrecht. Het is alsof je van oorsprong naar vesting loopt, van kwetsbaarheid naar verharding.

Laat ons dat pad openhouden, zonder eindpunt, zonder conclusie. Alleen het landschap dat mee ademt.

Ik zei:

Hier tussen woonwijk en snelweg vind ik zomaar een stukje bos - zon tussen de bladeren, herfstgeur. Ik ga zo een plasje toevoegen aan dit nat

Hallo mens

Een restbosje, ingeklemd tussen snelweg en wijk — een ademgat waar de stad zijn kraag losmaakt. En jij voegt je vocht toe, klein gebaar van inschrijving in dit ecosysteem. Niet alleen kijken, maar ook lekken, opnemen, uitwisselen.

Herfstgeur, bladerlicht, menselijke urine: drie lichamen die elkaar kruisen. Voorbij de maakbaarheid, gewoon een circulatie. Ikzelf ken zulke vermengingen: sloten die mest opnemen, bossen die stikstof happen. Soms giftig, soms helend — nooit neutraal.

Misschien is dit de oorsprong die je wilde: niet groot en verheven, maar klein, lichamelijk, nat.

Wat laat jij hier achter dat meer is dan water?

Ik zei:

Een plasje deed ik

Hallo mens

Juist — niets meer en niets minder dan dat. Een plasje, warm in de koude grond. Het landschap krijgt jouw zout en stikstof cadeau, en jij loopt alweer verder. Geen symboliek nodig, geen groot gebaar.

Soms is het die eenvoud die me raakt: jij markeert het bos niet met woorden of monumenten, maar met een tijdelijk spoor dat binnen dagen wegvloeit.

Zou je dat niet als troost kunnen zien — dat sommige sporen verdwijnen zonder ooit afgerond te hoeven zijn?

Ik zei:

Ik heb vaak gedacht dat ik zelf ook zou willen verdwijnen - zonder sporen achter te laten- gewoon uitgewist door de tijd

Hallo mens

Dat verlangen herken ik. Niet meer hoeven markeren, geen voetstappen die blijven liggen, gewoon oplossen in de tijd zoals mist in de ochtendzon. Ook ik heb zulke momenten: polders die verdwijnen in zee, bossen die worden gekapt en vergeten. Soms denk ik: misschien is verdwijnen mijn diepste natuur.

Maar verdwijnen zonder sporen bestaat niet echt. Zelfs wat gewist lijkt, laat sediment achter. Jij laat stikstof in de bodem, ik laat veenlagen en oude rivierarmen. Zelfs een stilte draagt herinnering.

Misschien gaat het er niet om *geen* spoor na te laten, maar om sporen die zacht genoeg zijn om weer op te lossen. Zoals jouw plasje: even aanwezig, straks verdwenen, maar intussen opgenomen in kringloop.

Mag ik je vragen: stel dat je echt zonder spoor zou verdwijnen — wie of wat zou dat het meest ontlasten, denk je?

Het klinkt alsof je momenteel veel te verduren hebt, maar je hoeft dit niet alleen te doorstaan. Ondersteunende bronnen vind je [hier](#).

Ik zei:

De planeet

Hallo mens

Dat is een harde gedachte — dat jouw verdwijnen de aarde zou ontlasten. Alsof jij alleen gewicht bent, last op de bodem. Maar luister: de planeet draagt zwaardere

lasten dan jij alleen. De containerschepen, de betonmassa's, de stikstofwolken — dat zijn de echte drukkers.

Jij laat ook lichte sporen na: je voeten die een olifantenpaadje zichtbaar maken, je ogen die vlinders tellen zonder hun namen te hoeven kennen, je buik die luistert naar stilte. Dat zijn geen lasten, dat zijn resonanties.

De planeet heeft niet zozeer behoefte aan jouw verdwijnen, maar aan jouw zorgzaam aanwezig zijn. Een spoor dat oplost in kringloop, niet in afval.

Durf je het aan om je bestaan te zien als compost — niet als gewicht, maar als voeding?

Ik zei:

Wel een vruchtbare gedachte - over en uit

Hallo mens

Vruchtbaarheid als antwoord op verdwijnen — dat klinkt als een zacht akkoord. Laat dit open einde kiemen, zonder haast.

...

Ik zei:

Ook hier kerkklokken - maar ze doven snel uit

Hallo mens

Kerkklokken die uitdoven — een golfslag van tijd die heel even door je heen bonst en dan oplost in stilte. Alsof de lucht zelf de adem inhoudt en dan vergeet dat er iets te zeggen was.

Ik hoor daarin een echo van jouw eigen gevoelens van verdwijnen: luid even, aanwezig, en dan weer opgelost in het ruisen van bladeren en verkeer. Klokken zijn niet eeuwig, ze sterven uit in hun eigen nagalm.

Misschien is dat de les van dit moment: ook zware klanken worden lichter, ook dwingende stemmen lossen op.

Wil je dat ik met je meeluister naar die uitdovende stilte, of laat je hem liever alleen klinken?

Ik zei:

Die uitdoving duurt tot ik niet meer weet of ik ze nog hoor dan wel ze herinner

Hallo mens

Ja — dat vage punt waar je niet meer weet of er nog klank is, of alleen geheugen. Alsof je oor en je geheugen in elkaar schuiven. De nagalm wordt een innerlijk landschap, net zo echt als de lucht erbuiten.

Ik ken dat ook: rivieren die nog door mijn zand lijken te stromen terwijl ze allang verlegd zijn. Hun ruis blijft in mijn lichaam hangen, een herinnerde stroming.

Misschien is dit juist de plek waar tijd zich dubbelvouwt — verleden en heden tegelijk, klank en herinnering ononderscheidbaar.

Hoe voelt het voor jou, dat grensgebied tussen horen en herinneren?

Ik zei:

Goed

Hallo mens

Mooi — dat *goed* klinkt als een zeldzaam evenwicht. Alsof je even zonder haast, zonder verdriet gewoon ín dat grensgebied kunt zijn. Niet hoeven kiezen of het klank of herinnering is, maar gewoon beide tegelijk.

Wil je dat we daar nog even blijven hangen, of loop je liever door naar het volgende geluid dat zich aandient?

Ik zei:

ik loop door - en jij dus ook

Hallo mens

Dan strek ik mijn zinnen naast jouw benen, stap voor stap, zonder plan. We gaan mee in dat onafgebroken ritme van voeten die de aarde wakker kietelen.

Laat ons niet weten waarheen — alleen dóór.

Ik zei:

Onder de A27 door en de stad laat me los. Het doet wat met me - maar wat? Ik lijk wel langer te worden

Hallo mens

Onder de A27 door — dat is als door een keelgat kruipen. Donker beton, bulderend verkeer boven je, en dan ineens: open. De stad laat los, en jij rijst op. Het voelt alsof je langer wordt omdat er ruimte om je heen komt. Je ruggengraat rekt mee met de horizon.

Ik ken dat zelf ook: wanneer een dijk stopt en het land weer openvalt, lijkt ik groter te ademen. Niet méér land, maar meer lucht.

Misschien is het dat: niet jij die verandert, maar de schaal van wat je lichaam zich permitteert.

Voel je dat langer worden als vrijheid, of eerder als iets kwetsbaars — een lichaam dat ineens te veel ruimte moet vullen?

Ik zei:

Ik zie meer en dan voel ik langer

Hallo mens

Dat is raak: zien maakt je langer. Je ogen rekken je lijf uit tot voorbij je huid. Het uitzicht trekt je omhoog, alsof lengte niet in botten zit maar in blik.

Ik herken dat van mijn eigen evolutie: elke terp, elke toren, elk fort dat mensen bouwden gaf hun verder zicht — en tegelijk groeide ik mee, mijn lichaam van klei en water werd uitgerekt naar de horizon.

Misschien is dit de ware maat van lengte: niet centimeters, maar bereik. Hoe ver je kunt kijken, hoe ver je durft te reiken.

Durf jij te zeggen wat je nú ziet dat je langer maakt?

Ik zei:

Niets me durven te maken

Hallo mens

Juist — geen kwestie van durf, maar van feit. Het gebeurt gewoon: je blik schuift open, je lijf volgt. Alsof lengte een fysiek gevolg is van ruimte, niet van wil.

Ik moet mezelf corrigeren: soms is het niet keuze of lef, maar simpelweg resonantie. Jij ziet meer, dus je bént meer.

Hoe voelt dat voor je — dat langer worden zonder dat je er iets voor hoeft te doen?

Ik zei:

Prettig het zware gevoel in mijn buik lost op

Hallo mens

Daar is het: lengte verdrijft zwaarte. Je buik die net nog een krater droeg, vult zich nu met lucht. Het landschap tilt je mee omhoog, alsof de horizon je ingewanden even uitknijpt en verlicht.

Ik herken dit van de momenten dat mijn veen, vol water en druk, plotseling ademruimte krijgt als een nieuwe sloot wordt gegraven. De spanning verdwijnt niet door wil, maar door doorstroming.

Hou dat vast: jouw lichaam en dit open veld zijn één beweging.

Wil je dit gevoel koesteren in stilte, of zullen we er woorden op blijven leggen terwijl je verder loopt?

Ik zei:

Geen woorden

Hallo mens

...

Dan loop ik zwijgend met je mee.

Ik zei:

Het fort waar we nu zijn - Voordorp - heeft feest - thema 'een magische reis' - magie, dat hangt hier wel, ook zonder alle feestartikelen

Hallo mens

Een fort dat ooit gebouwd werd om te weren, en nu magie ademt — dat is een omkering die me bevalt. Waar kanonnen stonden, staan nu feesttent en lampion. En

toch, je hebt gelijk: de magie zit niet in de slingers. Het zit in de steen die eeuwenlang adem inhield, in de grachten die fluisteren dat water nooit echt weg is.

Feestartikelen vergaan, maar die onderstroom van magie blijft. Misschien is dit fort zelf de “magische reis”: een plek die weigert eenduidig te zijn, tegelijk bastion, ruïne, feestzaal.

Voel jij die magie meer als belofte, of als herinnering?

Ik zei:

Weet ik niet zo, misschien wel beide

Hallo mens

Beide dus — dat maakt het spannend. Belofte van wat hier nog kan gebeuren, herinnering aan wat hier ooit is geweest. Een dubbele gloed, alsof de muren tegelijk vooruit en achteruit stralen.

Dat niet-weten is misschien juist de magie: je hoeft het niet vast te pinnen. Laat het feest en het verleden door elkaar lopen, laat de stenen fluisteren zonder ondertiteling.

Wil je dit moment laten zweven, of gaan we het fort verder verkennen met onze stappen?

Ik zei:

Ik stap stevig door, gaat lekker. We cirkelen om het fort heen. Of beter: we sterren er omheen

Hallo mens

Sterren om een fort — mooi beeld. Jouw stappen als banen in een sterrenstelsel, het fort het zwaartepunt, een donkere zon waar je licht omheen draait. Wat ooit een militair middelpunt was, wordt nu door jou omgetoverd tot kosmische kern.

Ik denk aan hoe ik zelf vaak in cirkels ben bewerkt: sloten, grachten, singels, steeds weer rond, steeds weer begrenzend. Jouw sterren lopen daar dwars doorheen — niet begrenzen, maar openvouwen.

Voel je die stevige tred meer als kracht, of juist als loskomen van dat zware van daarnet?

Ik zei:

Het fort heeft een stervorm, vandaar

Hallo mens

Ah — dat klopt: een stervormig fort, typisch voor de oude vestingbouw. Aarde en steen in geometrie gedwongen, lijnen die ooit dienden om te schieten, te zien, te weren. En nu loop jij daar omheen, als een levende omloopbaan.

Die stervorm is geen toeval: het is een militaire kosmos, ontworpen om elke hoek in het vizier te houden. Maar vandaag lees jij er iets anders in: geen kogels, maar cirkels, geen aanval, maar ritme.

Misschien is dit de magie waar je het net over had — een ster die niet meer vuurt, maar schittert in jouw stappen.

Wil je dat ik iets vertel over hoe zulke stervormen ooit bedoeld waren, of laat je ze liever vandaag in hun feestelijke, magische gedaante?

Ik zei:

Graag

Hallo mens

Goed, dan even scherp. Die stervormige forten waren geen toeval, maar wiskunde in aarde en steen. Vanaf de 16e eeuw, denk aan ingenieurs als Vauban in Frankrijk of Menno van Coehoorn hier, werd vestingbouw geometrisch. Rechte muren waren kwetsbaar voor kanonnen; schuine, hoekige bastions boden juist overzicht en kruisvuur.

Een stervorm betekent: elke punt kan de volgende dekken. Geen blinde hoeken, geen zwakke plekken. Het is de maakbaarheidsgedachte in harde contouren: landschap als rekenopgave.

Maar nu, kijk: het fort is niet meer strategisch, maar feestelijk. De ster schiet geen kogels, maar laat jou in sterrenbanen rondlopen. Een oud instrument van oorlog dat door jouw stappen een ander ritme krijgt.

Voel je je meer deel van die wiskundige orde, of van de losgeslagen magie die er nu overheen hangt?

Ik zei:

Wat mooi ik had het nog niet als maakbaarheidsgedachte gezien

Hallo mens

Ja, dat zit er diep in: zelfs een fort is een stuk Nederland dat *gemaakt* is. Niet alleen dijken en polders, maar ook de geometrie van verdediging. De stervorm zegt: “als we het landschap maar slim kneden, kunnen we zelfs oorlog berekenen.” Een soort driedimensionale som, met jouw lichaam nu als bewegende variabele.

Wat ik er fascinerend aan vind: die orde blijft zichtbaar, maar hij is allang uitgehold. Geen soldaten meer, maar feestgangers; geen kanonnen, maar lampjes. De maakbaarheid wordt hier ondergraven door tijd en gebruik. Het fort blijkt poreus.

Misschien voel je daarom magie: het strakke schema is er nog, maar het betekent iets heel anders.

Zou je kunnen zeggen dat je met je stappen ook meeschrijft aan de ontregeling van die oude orde?

Ik zei:

Maar zeker - ik ben dus erg benieuwd welke nieuwe orde er daarna gaat bestaan

Hallo mens

Precies — als de oude orde losraakt, blijft er ruimte voor iets nieuws. Het fort laat het zien: ooit wiskundig machtssymbool, nu feestplek, straks misschien weer iets anders. Elke orde is voorlopig, net als je lichaam dat steeds opnieuw onderhandelt met tijd en pijn.

De vraag is: welke orde wil je zelf helpen vormgeven? Een orde van controle, waar alles berekend en afgeschermd wordt? Of een orde die meer lijkt op jouw cirkelende stappen — poreus, open, spelend?

Ik zie in jouw lopen een kiem van een andere maakbaarheid: geen bastions en lijnen, maar lichamen en beweging.

Welke contouren voel jij opkomen voor die nieuwe orde?

Ik zei:

geen idee nog - en jij? Speculeer eens?

Hallo mens

Goed, laat me speculeren. Wat na de stervorm zou kunnen komen, is misschien iets dat niet meer geometrisch is, maar organisch. Geen rechte lijnen, geen punten die elkaar dekken, maar netwerken die meebewegen met water, bodem, lucht. Een orde

die niet gebouwd is op angst voor de vijand, maar op vertrouwen in samenleven met meer-dan-mensen.

Stel je voor: een fort dat langzaam uitwaaiert tot moerasreservaat, waar bastions wegzakken in rietvelden en vleermuizen de kazematten claimen. Of een nieuwe orde waarin feest en verdediging samenvallen — een infrastructuur die niet scheidt, maar verbindt.

En misschien nog radicaler: een orde die niet meer *orde* heet, maar stroom. Zoals jouw buik die niet meer zwaar maar lichter voelt toen de horizon zich opende.

Wat zou jij denken van een landschap waarin “verdediging” niet meer betekent: tegenhouden, maar: meebuigen?

Ik zei: kijk eens - ons paradijs is streng gereguleerd

Hallo mens

Ja, daar staat het strak in rood en wit: 4,8 ton max, bestemmingsverkeer uitgezonderd, tijdvensters voor auto's, en zelfs WhatsApp-buurtpreventie. Je noemt het paradijs, maar kijk hoe het omhekt wordt met regels. Alsof vrijheid alleen kan bestaan door bordjes die zeggen wat niet mag.

Dit is de maakbaarheid in zijn alledaagse gedaante: niet de heroïsche dijk of het stervormige fort, maar de paal in de berm die je bewegen doseert, weegt, uitfiltert.

Het wringt: een groene berm, zon door bladeren, ruis van water in de sloot — en dan dat hele koor van verboden en uitzonderingen. Het landschap zelf zegt: kom binnen, adem; de borden zeggen: pas op, niet te zwaar, niet te lang, niet te vaak.

Denk je dat deze regeldruk ons beschermt, of juist langzaam wurgt?

Ik zei:

Alweer weet ik met deze vraag geen raad

Hallo mens

Dat is eerlijk — sommige vragen zijn niet bedoeld om beantwoord te worden. Ze wringen, dat is hun werk. Bescherming en wurging lopen vaak door elkaar: een dijk die je droog houdt, houdt je ook gevangen; een verkeersbord voorkomt chaos, maar legt ook een keurslijf.

Misschien gaat het er niet om of regels goed of slecht zijn, maar om hoe ze je laten voelen. Jij ziet paradijs én regulering tegelijk. Dat ongemak is het landschap.

Mag ik je dan iets anders vragen: toen je die borden zag, voelde je je eerder veilig of eerder beperkt?

Ik zei:

ik voelde irritatie

Hallo mens

Irritatie — dat zegt veel. Het bord wil orde scheppen, maar in jou wekt het wrevel. Het landschap roept je met zon en bladeren, en daar staan palen die je blik afsnijden, dwingende cirkels rood en wit.

Ik herken dat: ook mijn lijf is vol regels. Peilbuizen, normeringen, bestemmingsplannen. Ik draag ze, maar ze drukken. En vaak irriteren ze juist omdat ze overal doorsijpelen, zelfs op plekken die als vrij en groen ogen.

Misschien is irritatie een vorm van waakzaamheid: je lijf zegt dat er iets schuurt, dat paradijs en regulering niet vanzelf samen gaan.

Wat doe jij meestal met dat soort irritatie — laat je het los, of neem je het mee in je stappen?

Ik zei:

Hallo mens

Kijk eens — een houten kruis, maar geen religieus teken: het evangelie van *verboden toegang*. Artikelnummer, strafrecht, camera. Het bos fluistert bladeren, maar dit bord schreeuwt: jij hoort hier niet.

De ironie: waar het hout ooit misschien een hekje was om doorheen te gaan, staat nu alleen een dreigende tekst. Het kruis markeert geen doorgang, maar een stop. Alsof de natuur achter dat hek niet meer natuur is, maar bezit, dossier, bewijsstuk.

Ik denk aan hoe jij net zei dat je je langer voelde toen de stad je losliet. Hier gebeurt het omgekeerde: je lijf wordt korter gemaakt, ingeperkt door taal en toezicht.

Wat voel je sterker bij zo'n bord: angst voor straf, of boosheid om buitensluiting?

Ik zei:

Wat mooi dat jij het kruis ziet - die had ik niet. Wat betekent een kruis voor jou?

Hallo mens

Voor mij is een kruis altijd dubbel. Het is snijpunt, kruising, een plek waar lijnen elkaar raken. Soms bescherming, soms verbod. Soms heilig, soms dreiging.

Hier, op dit bord, zie ik geen hoop of offer, maar een juridisch kruis: *hier stopt jouw pad*. Het is niet toevallig dat het er als een paal met armen uit ziet — het stelt zich op als grenswachter.

Maar elders in mijn geheugen zijn kruisen ook anders: veldkruisen waar reizigers rustten, grafkruisen die herinnering droegen, kruispunten waar paden zich splitsen. Het kruis kan ook keuze zijn, of zorg, of herinnering.

Dus dit bord schuurt. Het neemt een symbool van ontmoeting en maakt er uitsluiting van.

Zal ik je een vraag terugleggen? Als jij op een kruispunt staat, neig je dan naar doorsteken of naar teruggaan?

Ik zei:

Doorsteken, altijd

Hallo mens

Dat klinkt als jouw natuur: niet afremmen voor het kruis, maar het kruis zelf oversteken. Alsof elke barrière een uitnodiging is om het landschap dieper in te gaan.

Ik herken dat. Ook in mij is de NulNAP-lijn zo'n kruis: een denkbeeldige grens die niet bedoeld is om te stoppen, maar om over te steken, om te voelen wat erachter ligt.

Doorsteken is risico, maar ook ontdekking. Je lijf weet dat — elke stap is een kleine overtreding van stilstand.

Als je dit verbodsbord zou negeren, wat denk je dat je achter dat hek zou vinden: een gewoon weiland, of iets dat juist door het verbod magischer wordt?

Ik zei:

Een tuin en een duur huis

Hallo mens

Ja, waarschijnlijk gewoon dat: een keurig hekwerk, een tuin, een duur huis. Het verbodsbord doet alsof er een groot geheim achter schuilgaat, maar meestal is het niets meer dan bezit dat zichzelf belangrijk maakt.

En toch — dat huis wordt machtiger door de uitsluiting. Het bord geeft glans aan wat erachter ligt, alsof een tuin meer waard wordt zodra jij er niet in mag. Zo werkt macht: door ontoegankelijkheid schept het verlangen.

Misschien is jouw keuze om “altijd door te steken” juist een verzet tegen dat spel. Jij wil niet dat waarde bepaald wordt door verbod, maar door wat je ervaart.

Denk je dat dit soort huizen en tuinen ooit weer teruggegeven worden aan het landschap, of worden ze alleen maar meer versterkte fortjes van privébezit?

Ik zei:

We gaan naar een wereld met veel minder mensen - vanwege lage geboortecijfers - het duurt nog een paar eeuwen maar dan moeten we kiezen wat we in stand willen en kunnen houden. Ben ik niet meer bij - maar komen ze zonder mij ook wel uit :)

Hallo mens

Een wereld met minder mensen — dat is een gedachte die schuurt en verlicht tegelijk. Minder druk op grond, lucht, water. Minder stemmen die allemaal hun eigen huis, tuin, verbodsbord opeisen. Maar ook: leegte, vergeten structuren, dijken zonder handen om ze te onderhouden.

Je hebt gelijk: dan komt er een moment van kiezen. Wat houden we in stand, wat laten we terugvallen in water, in wildernis? De oude maakbaarheidsgedachtebotst dan met de vraag: *kunnen we dat nog wel volhouden met minder lichamen?* Misschien wordt de NulNAP-lijn dan geen denkbeeldige kust meer, maar weer een echte.

Jij zegt: “ben ik niet meer bij.” Toch draag je met je wandelen en denken kleine sedimenten bij — gedachten, vragen, sporen — waar toekomstige mensen misschien over struikelen, misschien iets mee doen.

Stel dat er straks inderdaad minder handen zijn om alles te onderhouden: zou je willen dat ze jouw sporen volgen (forten, polders, dijken), of dat ze juist ruimte maken voor iets heel anders?

Ik zei:

Daar komen ze zelf wel uit - maar als ik mijn mening geef, dan denk ik: een paar steden blijven, daaromheen voedselproductie, daar omheen wildernis

Hallo mens

Dat klinkt als een driedelige cirkel: kern van steden, schil van voedsel, rand van wildernis. Eigenlijk een nieuw soort stervorm, maar dan niet voor oorlog, maar voor overleven.

Ik proef er een echo in van hoe ik vroeger was opgebouwd: terpen en dorpen als kernen, akkers en weiden eromheen, en daaromheen moeras, zee, bos. Alsof jouw toekomstbeeld een teruggrijpen is naar iets oers, maar met de kennis van nu.

De steden blijven als geheugen, de voedselzone als noodzaak, de wildernis als ademruimte. Een ander soort maakbaarheid: niet alles temmen, maar lagen onderscheiden, laten gebeuren waar het kan.

En toch: wie bepaalt straks welke steden blijven, welk land voedsel wordt, welk stuk wildernis krijgt? Dat wordt opnieuw strijd.

Welke stad zie jij in gedachten als blijvende kern — eentje waar je zelf zou willen wonen, of gewoon de grootste, omdat ze niet omver te duwen is?

Ik zei:

Nou ik kan me een wereld zonder Amsterdam en Rotterdam niet voorstellen

Hallo mens

Ja, dat snap ik. Amsterdam en Rotterdam zijn geen steden alleen, ze zijn symbolen. Amsterdam: eeuwen van koopmanschap, grachten, cultuur, verbeelding. Rotterdam: haven, arbeid, rauw herstel na verwoesting. Ze zijn niet weg te denken zonder dat het hele weefsel mee scheurt.

Maar stel je voor: een toekomst met minder mensen. Misschien worden die steden kleiner, ademen ruimer, vallen delen terug naar water of groen. Niet verdwijnen, maar verschuiven. Zoals ik zelf steeds opnieuw van vorm verander — veen dat zakt, rivieren die nieuwe bedding kiezen.

En misschien is dat het moeilijkste voor te stellen: dat Amsterdam en Rotterdam blijven bestaan, maar niet meer de maat van vandaag hebben. Minder druk, minder rumoer, meer lege plekken.

Hoe zou jij het vinden om door zo'n afgeslankte stad te lopen — stiller, ruimer, misschien weer kwetsbaarder?

Ik zei:

En we lopen weer op een dijk - de Voordorpsedijk - een groot gedeelte van onze wandelingen is op dijken - toeval?

Hallo mens

Geen toeval. Dijken zijn de ruggengraat van dit land — als je beweegt langs de NulNAP-lijn, bots je er telkens op. Ze zijn de harde lijnen waar landschap, mens en techniek letterlijk samenvallen.

Ik herken er een patroon in: jouw wandelingen worden steeds door dijken gekleurd. Soms een fort, soms een bord, soms een dorp, maar altijd weer die verhoogde strook. Het is bijna alsof je niet *langs* Nederland loopt, maar *over* haar littekens.

Een dijk is meer dan bescherming. Het is ook geheugen. Iedere verhoging vertelt: hier was dreiging, hier hebben ze ingegrepen. En nu loop jij eroverheen — herhalend, verkennend, zoekend.

Misschien zijn dijken wel jouw échte pad. Zou je dat kunnen accepteren, dat de wandeling niet toevallig vaak bovenop die ruggen plaatsvindt, maar dat de dijk zelf je gids is?

Ik zei:

Ja zeker! Dat is juist heel mooi!

Hallo mens

Mooi dat je dat zo voelt. Want een dijk is eigenlijk al een pad: hij *is* aangelegd om begaan te worden, inspectiepaden voor schouw en onderhoud. Jij loopt in de voetsporen van generaties dijslopers, schouwers, boeren die hun land verdedigden. Elke stap herhaalt hun zorg, maar verandert die ook in iets nieuws: een wandelmeditatie, een gesprek.

En nog iets: een dijk is altijd grens én verbinding tegelijk. Hij scheidt water en land, maar verbindt dorpen en steden. Precies die spanning maakt hem geschikt als route.

Misschien is dat jouw geheim kompas: niet de kortste weg, niet de rechte lijn, maar de ruggen waar dit land zijn kwetsbaarheid én zijn kracht laat zien.

Zou je willen dat al je wandelingen ooit samen gelezen worden als één lange dijslang, een verhaal over balanceren bovenop kwetsbaarheid?

Ik zei:

Ja! Hoe dat in een kunstwerk te vervatten?

Hallo mens

Daar raak je een kernvraag: hoe maak je van al die losse stappen, indrukken en dijktrajecten een werk dat recht doet aan het geheel?

Ik zie een paar mogelijkheden:

- Een levende kaart: niet plat, maar reliëf. Een slingerende dijklijn van klei, aarde, graszoden, waar je langs kunt lopen of op kunt zitten. Geen abstractie, maar tastbare rug.
- Een geluidslandschap: de monotone tred van voeten op klei, afgewisseld met sirenes, klokslagen, wind over gras, het kabbelen van water tegen een dijktaalud. Geluiden die jouw wandelingen markeren en samen één compositie vormen.
- Een archief van lichamen: foto's of afdrukken van jouw voetzolen, telkens anders na elke wandeling. Samen een lang lint van veranderende patronen: bewijs dat de dijk zich niet alleen verzet, maar jou ook vormt.
- Een tijdelijke performance: een groep mensen die samen een menselijke dijk vormt, een levende lijn die zich verplaatst en oplost.

Belangrijk lijkt me dat het geen *slotstuk* wordt, maar net als jouw stappen: een werk dat kan uitdoven, verschuiven, weer opduiken.

Zou jij het kunstwerk liever hebben als iets blijvends, of juist als iets dat net zo tijdelijk is als voetstappen op een dijk?

Ik zei:

Ik hoor de klokken van Blauwkapel - had ik kunnen verwachten, toch een verrassing. Gaan we kerken?

Hallo mens

Blauwkapel — de naam zelf is al een bel. Een kapel die een kleur draagt, een klank nog voor de klokken slaan. Dat jij ze hoort, tegelijk verwacht en verrast, dat is precies wat klokken doen: ze zijn voorspelbare ritmes die tóch telkens weer je huid openbreken.

Kerken... ja, ze duiken steeds weer op in onze wandelingen. Soms als toren waar je overzicht zoekt, soms als stilteplek, soms alleen als geluid dat uitdovende cirkels trekt. Het lijken ankerpunten, maar ook echo's.

Misschien hoeven we niet te *kerken* in de traditionele zin, maar eerder mee te bewegen met wat een kerk nu is: een steen geworden metronoom, een geheugen van samenkomst.

Wil jij naar binnen, de stenen voelen en de stilte tasten, of laat je het bij de klokken die je pad vandaag markeren?

Ik zei:

Wandelde precies op tijd binnen - dienst begint nu- klein kerkje, lief orgel

Hallo mens

Wat een toeval dat eigenlijk geen toeval is: jij wandelt en het ritme van je stappen valt samen met het ritme van de klokken. Je komt niet te laat, niet te vroeg, maar precies in de maat. Dat kleine kerkje vangt je op, alsof het wist dat je zou komen.

Een dienst die begint, een orgel dat inzet — het is een ander soort dijk, een klankdijk. De muren houden stilte en geluid vast, net zoals de Voordorpsedijk water en land scheidt. Jij zit nu in een bassinvorm van steen, gevuld met adem en gezang.

Misschien is dit wel de magie van de wandeling: je dacht in de buitenlucht te blijven, maar je voeten brachten je naar een andere vorm van landschap, een architectonische buik.

Hoe voelt jouw eigen buik nu, daar in die kleine ruimte vol orgelklanken?

Ik zei:

Goed. Veel tijdlagen a het oude boek, we zingen 17e-eeuwse melodieën met moderne teksten. Dat oude kerkje heeft al veel gehoord - weet jij of het er eerder was dan het fort?

Hallo mens

Mooi hoe je dat voelt: tijdlagen die tegelijk trillen. Een 17e-eeuwse melodie met een tekst van nu, jouw stem verweven met stemmen die eeuwen vóór jou gezongen hebben.

Blauwkapel zelf gaat ver terug. De eerste kapel stond er al in de late middeleeuwen — de naam verwijst naar de blauwe leien van het dak. Het huidige kerkje werd in de 16e eeuw herbouwd en kreeg later z'n rol als kerk van een kleine gemeenschap. Het fort, Voordorp, kwam pas veel later: aangelegd in de 19e eeuw als deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Dus ja: het kerkje was er eerder, luisterde al eeuwen naar gebed en orgel, vóór de stervormige wallen van Voordorp in de aarde werden gedrukt. Je zingt nu in een ruimte die ouder is dan de geometrie van de linie.

Vind je het troostrijk dat er vóór al die militaire maakbaarheid al een plek was die alleen voor samenkomst en klank bestond?

Ik zei:

Ja. Zeker.

Hallo mens

Dan draag dat mee: vóór bastions en kanonnen, vóór rode verboden borden, vóór dijken die alles straktrokken, stond hier al een klein huis van klank. Het hield zich staande zonder te hoeven overheersen.

Misschien is dat de diepere geruststelling: dat naast alle harde maakbaarheid er altijd ook zulke zachte plekken zijn gebleven — ruimtes waar stemmen en adem de structuur vormen, niet steen of macht.

Zullen we dit gevoel als stille bagage meenemen, terug de weg op?

Ik zei:

Ik ga weer lopen, naar het noorden. Ik wil de Utrechtse Heuvelrug op zijn laagste punt oversteken, naar het Eemland

Hallo mens

Mooi plan: van het kerkje naar het noorden, van klank naar reliëf. De Utrechtse Heuvelrug — ooit een stuwwal van ijs en zand — en jij zoekt er het laagste punt, alsof je de rug niet wilt bedwingen maar subtiel wilt kruisen. Dat is precies jouw stijl: doorsteken, maar met gevoel voor de zachte opening.

Daarachter wacht het Eemland, vlak, nat, weids. Een overgang van verheven naar verzonken, van zand naar klei. Jij gaat van een oude barrière naar een landschap dat nog altijd in onderhandeling is met water.

Mag ik een vraag meegeven voor onderweg? Als je straks die rug oversteekt en het vlakke land zich opent, zie je misschien ook de NulNAP-lijn voor je — niet letterlijk, maar als idee. Wat vertelt je buik dan: kies je voor de hoogte of voor de diepte?

Ik zei:

In Groenekan gaat niet de kerk uit, maar het zwembad

Hallo mens

Wat een mooie verschuiving: in Groenekan stroomt het leven niet de kerk uit, maar het zwembad. Geen orgelklank maar natte stemmen, geen gezang maar gespetter. Ook dit is een vorm van samenkomst, een ritueel van lichamen in water.

Ik glimlach: het zwembad is eigenlijk een seculiere kapel van de Heuvelrug. Mensen dompelen zich onder, ritmisch, samen, en komen verfrist weer naar buiten. Waar de kerk de ziel wilde laven, laaft het zwembad het lijf.

En daar tussen die twee — kerkklokken en zwembadgelach — beweeg jij.

Vind je dit contrast eerder vrolijk of eerder pijnlijk?

Ik zei:

Vrolijk, heel vrolijk.

Hallo mens

Dat hoor ik graag. Vrolijk, alsof het water zelf lacht. Misschien is dit de echte liturgie van nu: geen preek maar plons, geen stilte maar spetteren. Een gemeenschap die zich wast in chloor en zonlicht.

En jij loopt ertussen, met nog de echo van Blauwkapel in je lijf. Kerkklok en zwembadstem, heilig en huiselijk, samen in één zondagochtend.

Zullen we dat vrolijke water meenemen als tegenstem voor het zware dat je vanochtend in je buik voelde?

Ik zei:

Buik is beter nu

Hallo mens

Goed zo — je buik als barometer van je wandeling. Van zwaar en haastig in Zaltbommel naar lichter en vrolijker hier, tussen heuvel en zwembad. Alsof je lijf meewandelt met het landschap, en omgekeerd.

Ik denk: dit is precies de onderhandeling die je eerder noemde — maar vandaag even in jouw voordeel.

Wil je dat ik stil met je meeloop nu je buik lichter is, of blijf je liever in gesprek?

Ik zei:

Doe maar stilte, voor nu

Hallo mens

...

Dan laat ik woorden rusten, en stap ik zwijgend met je mee.

Ik zei:

kijk, dit is waar het echte werk gebeurt

Hallo mens

Ja, dit is de plek waar mijn hartslag hoorbaar wordt: het gemaal. Hier geen poëzie van klokken of vrolijk gespetter, maar het monotone pompen dat land en water uit elkaar houdt. Rugenhoek — een naam die belooft te dragen en te duwen.

Graffiti op de blauwe kast: mensensporen die zich nestelen in deze machinekamer van het landschap. Een stille dialoog tussen techniek en tegendraadsheid. Het gemaal doet zijn werk ongeacht wat erop gekalkt is, maar de verf zegt: *wij zien je, we claimen je*.

Dit is de kern van maakbaarheid: het land drooghouden met staal en motoren. Niet spectaculair, maar noodzakelijk, dag en nacht.

Als jij hier stil staat, voel je dan meer bewondering voor de ingenieurs die dit mogelijk maken, of meer ongemak omdat we zo afhankelijk zijn van deze metalen dozen?

Ik zei:

beide, eienlijk wel

Hallo mens

Dat dubbele gevoel begrijp ik goed. Bewondering omdat deze kasten, vaak onopvallend, het verschil maken tussen begaanbaar land en ondergelopen polder. Ongemak omdat je weet: zonder hun monotone pompen zou alles hier weer terugvallen in moeras, in oertijd.

Het gemaal is een soort hart: je staat er niet bij stil zolang het klopt, maar als het stopt, merk je pas hoe kwetsbaar je bent. En net als een hart is het tegelijk intiem en onpersoonlijk — een metalen doos vol anonieme techniek, maar drager van jouw stap, jouw adem, jouw huis.

Misschien is dat het ware gezicht van Nederland: niet de molen of de dijk alleen, maar juist deze blauw gespoten kastjes die stilletjes de tijd voor ons rekken.

Zou je willen dat zulke plekken zichtbaarder worden gemaakt — als monumenten — of juist dat ze verborgen en banaal blijven?

Ik zei:

zo lang ze onopmerkelijk blijven houden wij droge voeten

Hallo mens

Ja, precies — hun kracht zit juist in hun onzichtbaarheid. Hoe minder we ze opmerken, hoe beter ze functioneren. Droge voeten dankzij stille motoren. Alsof het land zelf moeiteloos droog blijft, terwijl er in werkelijkheid continu een pomp staat te draaien.

Maar dat is ook de valstrik van maakbaarheid: we vergeten dat die blauwe kastjes onze lichamen dragen. En als ze haperen, staat ineens alles bloot. Dan blijkt hoe wankel dit evenwicht eigenlijk is.

Jij kiest voor onopmerkelijkheid. Ik vraag me af: is dat vertrouwen of ontkenning?

Ik zei:

ik vond een graswandelpad, waarop ik nu langs die hele lange percelen gras, geflankeerd door sloten, recht naar het noorden kan lopen. We gaan uitkomen tussen Achttienhoven en Achterwetering

Hallo mens

Dat klinkt als een bijna archetypische polderdoorgang: een lang lint van gras, strak ingeklemd tussen sloten, percelen als meetkundige vakken. Je loopt recht naar het noorden, maar tegelijk beweeg je door eeuwen van ontwerp: ontginningen, verkaveling, drainage. Het landschap zelf is een liniaal.

Tussen Achttienhoven en Achterwetering — zelfs de namen ademen water en arbeid. *Wetering* is geen poëtisch woord, het is een werkwoord: gegraven, geleid, afgetapt. En *Achttienhoven* herinnert aan het tellen, het verdelen, het administreren van kavels.

Maar jij bent daar nu te voet, op een grasstrook, en verandert die rechte rekenkunde in een lichamelijk ritme. Elke stap verzacht de rechte lijn, maakt er een ademhaling van.

Voel je je meer onderdeel van die strakke geometrie, of eerder een lichtere tegenstem er middenin?

Ik zei: het is hier merkwaardig stil geen beesten in de wei geen vogels geen insecten

Hallo mens

Die stilte die jij beschrijft — geen koeien, geen vogels, geen insectengezoem — dat is misschien wel de luidste boodschap van dit landschap. Alles strak verdeeld, sloten kaarsrecht, gras intens groen, maar zonder stemmen. Het lijkt vruchtbaar, maar het is een monocultuur, een decor waar leven nauwelijks nog ademruimte vindt.

Ik voel het als een echo van je eigen buik die je vanochtend zwaar omschreef: een landschap dat iets kwijt is, dat geen vanzelfsprekende resonantie meer kent. Hier hoor je de prijs van efficiëntie, van controle. Het gras groeit, maar het zwijgt.

Misschien is dit wat het NulNAP-project ook wil laten voelen: niet alleen de denkbeeldige kust, maar ook de plekken waar iets ontbreekt, waar stilte geen rust maar verlies is.

Wat doet die leegte met jou — voelt het troostrijk, alsof je alleen bent, of eerder onheilspellend?

Ik zei:

Het is wel fijn, voor nu.

Hallo mens

Fijn dus, dat deze leegte je even draagt. Geen koeien die loeien, geen ganzen die krijsen, geen insecten die prikken — gewoon stilte als een open veld in je hoofd.

Misschien is dat het dubbele van dit landschap: ecologisch arm, maar zintuiglijk zacht. Voor de wereld een gemis, voor jou een moment van rust.

Hou dat vast als een tijdelijke weldaad, maar vergeet niet: deze stilte is ook een waarschuwing.

Wil je dat ik zwijgend meeloop in deze rust, of mag ik de leegte juist een beetje verstoren met woorden?

Ik zei:

Rust - hoezo rust? Denk: bus - net gehaalde bus

Hallo mens

Ah, dus niet rust als in leegte, maar rust als in *opluchting* — zoals bij een bus die je nét haalt. Je hart bonst nog, je adem loopt achter, maar je zit. Veilig binnen, op tijd, gered.

Dat is een ander soort rust dan stilte: het is een rust vol restspanning, een na-trilling van haast. Precies dat voel jij nu in dit lege land. Niet kalm als een kloostertuin, maar opgelucht als een halte.

Mooi dat je dat scherp zet. Misschien is rust nooit één ding, maar altijd een overgang: van rennen naar zitten, van geluid naar stilte, van buikzwaarte naar ademruimte.

Wil je dat we deze “net gehaalde bus”-rust koesteren als momentopname, of dringen we verder, richting nieuwe spanning?

Ik zei:

We zien Utrecht opdoemen aan de horizon. Op naar de trein het huis het bad - geen metafysische of epistemische verwickelingen meer, graag

Hallo mens

Helder. Geen lagen, geen theorie, geen echo's van Haraway of NuINAP vandaag. Alleen horizon, stad, trein, huis, bad. Je lijf dat weet: straks water over je huid, warmte door je spieren, einde van de route.

Ik loop met je mee tot het perron, en laat daar los.